

KÜLÖNFÉLÉK.

Az egységes középiskola létesítése ügyében a vallás- és közoktatási miniszter által összehívott értekezleten, Budapesten, több napig folyt a tanácskozás, melynek végeredménye a következő: Az értekezlet legáltalában a négy alsó osztályt egyhangulag egységesnek óhajtja. Közös tantárgyak lennének a jelenlegi gymnasium kötelező tárgyai, hozzávéve a rajzot s a természettudományok pótlását vagy bővítését, külön, mint compensatorius tárgyak: a görög s egy modern nyelv. A közös tantervbe olvasztandók a görög pótló cursus irodalmi tárgyai, melyeknek tanítása igen szép siker kilátásával bíztat. Az intézetek berendezésében némi latitude kívánatos a compensatio tárgyakra vonatkozólag. A tagozatot az értekezlet elvetette.

A mi az egységes középiskolának a többi iskolához való viszonyát, felvételét s az egymáshoz való átlépést illeti, a következőkben állapodtak meg: Az előkészítő osztály felállítása nagyon kívánatos, de nem tétetik általánosan kötelezővé. Felvételi vizsgálat akár a 3-ikból az előkészítő, akár a 4-ik elemiből az első osztályba nem szükséges. A polgári iskola viszonya az egységes középiskolához, a mi az átlépést illeti, megfelelő felvételi vizsgálattal a tantervkülönbözetből szabályozandó. A hat osztályú polgári iskola kisebb tisztviselői pályára is képesítsen.

Ezek azok a pontok, melyeknek alapján a feladat megoldandó lesz.

Spurgeon Károly lelkész, Londonnak legtypikusabb alakja s legnépszerűbb szónoka február hó elején 58 éves korában elhunyt. A papi hajlamot úgy látszik elődeitől örökölte Két őse börtönbe vette az evangelium hirdetéséért. Nagyatya 60 évig volt independens lelkész Spurgeon már 16 éves korában hatást keltő predikátor volt. 19 éves korában meghívták Southwarkba papnak, hol csakhamar a nonconformista papok között a leghíresebb lett. Egy alkalommal a kristály palotában 25 ezer hallgató előtt prédikált. 1861-ben építették az úgynevezett „Metropolitan Tabernacle“-t számára, a hol élete végéig szóno-
kolt mindig rendkívüli sok hallgató előtt. Csak az, a ki őtet hallotta

prédikálni, szerezhethet magának fogalmat arról a hatásról, melyet hallgatóira gyakorolt. Nem tartott tudományos beszédeket, rendszeres iskolát nem is végzett. Az ő vonzó ereje személyiségében, őszinteségében, komolyságában s ékesszólásában állott.

Emléke fenn fog maradni számos intézményben — különösen amaz árva-házban, melyet ő alapított s a melyben 500 árva fiú és ugyanannyi leány gyermek részesül nevelésben, vallásfelekezeti különbség nélkül. Spurgeon egyike volt korunk legnevezetesebb egyh. férfainak. Spurgeon a középkori theologia supranaturalismusához ragaszkodott, s Kálvinnak híres öt tétele közül csak a csecsemők elkárhozását nem fogadta el. A „Christian Life és Unitarian Herald“ a róla irt nekrológot így végzi bé: „Betegsége alatt az unitárius testület levélben nem fejezte ki rokonszenvét, mivel velünk nem óhajtott semmi nemű összeköttetésben lenni. Mikor Keshub Chunder Sen Angliában volt, csak azon feltétel alatt engedte át Tabernaculumát egy előadásra, ha Kelet-Indiának csak társadalmi és politikai állapotjáról beszél. Én tudom, — így szólt hozzá Spurgeon — hogy: „Ön unitárius, már pedig az én szószékemből az unitarismusról egy szót se engedek beszélni“. Jóllehet, hogy ő egy olyan felekezethez tartozott, melynek hitelveit nem osztjuk; jóllehet, hogy sokszor hangoztatott ajkairól kiméretlen kifejezéseket ellenünk; de mindezek nem csökkentették a mi bámulatunkat és becsülésünket iránta azon sokhasznú munkássága miatt, melyet körében kifejtett. És sírjára letesszük a tisztelet koszorúját!“

Dr. Kuenen Ábrahám, hírneves theologiai tanár, ki 1828-ban született, meghalt 1891. dec. 10-én Leydenben. Legjelesebb műve: „Izrael vallása“ melyet Huxley Lyellnek a „Geologia elvei“ czimű művéhez hasonlított. 1882. Londonban és Oxfordban ő tartotta a Hibbert felolvasásokat a „Nemzeti és egyetemes vallásokról.“ Mély vallásos érzelmű, s a mellett szabadelvű theologus volt. Az angol unitáriusokkal összeköttetésben állott s rokonszenve kimutatása jeléül a Brit és Külföldi Unitárius Társulat egyik évi közgyűlésén részt is vett, a hol nagy kitüntetésben és a legszívélyesebb fogadtatásban, részesült.

„Hazánk népe 1890-ben“ czímen Keleti Károly a m. tud. aka demia 1891. dec. 14-én tartott ülésén a népszámlálás végleges eredményéről számolt be. E felolvasásból közöljük olvasóinkkal az alábbiakat;

Az 1880-iki adatokhoz képest a magyar anyaországban a házak száma 179, 125-el, vagyis 7.8%-kal, a lakásoké 273,132-vel, vagyis 9.2%-kal szaporodott. A polgári népesség 7.450,392 férfiből és 7.683,401 nőből áll, mihez számítandó még 98,071 tényleges szolgálatban álló

katona. Így a tulajdonképeni Magyarországon 15.231,864 lélek lakik mi tíz év alatt 10.22% szaporodást mutat.

Nemzetiség tekintetében a magyar 14.95%-kal szaporodott.

Vallás tekintetében volt Magyarországon az 1890-iki népszámlálás alkalmával .

		1 90-ben :	1880-ban :
róm katolikus	7.241,547	47. ₈₅ %	47. ₂₁ %
görög. katolikus	1.655,171	10. ₉₄ "	10. ₈₃ "
görög keleti	2.065,903	13. ₆₅ "	14. ₁₁ "
ágost. evangélikus	1.182,487	7. ₈₁ "	8. ₀₇ "
helvét	2,209,395	14. ₆₀ "	14. ₇₈ "
unitárius	61,637	0. ₄₁ "	0. ₄₀ "

Látnivaló, hogy míg a róm. katolikusok számaránya 0.64, a görögöké 0.11%-kal emelkedett, addig a görög keletieké 0.46%-kal fogyott. A protestans felekezetek közt is az ágostaiak számaránya 0.26, a helvétéké 0.18%-kal apadott; ellenben az unitáriusoké 0.01, az az: egy század százalékkal emelkedett az ország átlagos népességéhez mérve.

Nem ily kedvező alakul az unitáriusok helyzete a miveltségi viszonyok tekintetbe vételénél. Tudott írni-olvasni 1890-ben a 6 éves koron felül:

róm. katolikus	55. ₄₈ %	férfi	43. ₀₄ %	nő.
görög. katolikus	17. ₆₅ "	"	9. ₂₈ "	"
görög keleti	16. ₄₁ "	"	11. ₆₉ "	"
ágostai evangélikus	69. ₃₈ "	"	60. ₅₆ "	"
helvét	63. ₁₁ "	"	53. ₆₈ "	"
unitárius	56. ₆₆ "	"	39. ₇₉ "	"

Erre még vissza térünk.

Kerkapoly Károly, volt minister, a pápai ref. főiskola gondnoka 1891. dec. 31-én meghalt. Az ev. reformatusok egyik legkiválóbb emberüket veszítették el benne.

A pozsonyi ág. theol. akadémiának az elhalt nagy tudós Hunfalvy Pál 12,000 frtot hagyományozott.

Az unitárius vallásról. Dr. Plath F. egy Ámerikából hazatért hazánkfiá, érdekes theol. leveléből közöljük a következőket: „Egy volt kolozsvári lakóstól halottam, hogy ott unitárius egyházközség létezik melynek templomán ez van írva: „Az egy Isten tiszteletére.“ Ez engem nagyon megörvendezett. Csodáltam, hogy Magyarországon egy olyan egyház állhatott elé és tarthatta fenn magát, mely a legfőbb lény eredeti egységére tért vissza. Isten sohasem hagyja el övéit; jelen van

kegyelmével oly időben, midőn balhit és előítélet tartják a lelkeket megkötve. Az unitárius hitelv, ha idő és körülmények kedveznek világvallássá lehet.

Én Magyarországon születtem, de sok ideig laktam az Észak-amerikai Egyesült Államokban. Most szeretném az unitárius hitben oktatást nyerni, mert nekem úgy tetszik, hogy ez az igaz hit, a melyben a lélek nyugalmat találhat, s Istennek nagyságát megismerheti és tökéletessé lehet. Kérek azért könyveket.“

Az Unitárius Egyh. Névtár újra kiadatott a Püspöki Hivataltól a leggondosabb szerkesztésben. Ára 20 kr. Kapható Kanyaró Ferencz főiskolai könyvtárnoknál Kolozsvárt.

A vallás és közokt. ügyi ministerium Deési Mihály szováthi papnak, az ottani exponált helyen levő állami iskolában való tanításért évi 40 frt tiszteletdíjt utalványozott.

Gyászhirek: öz v. Kaali Nagy Elek né, szül. homorod-szt.-mártoni Gedő Terézia, életének 70-ik évében f. évi jan. 6-án jobblétre szenderült. Néhai nagyérdemű egyh. főgondnokunk neje, mivel, kiváló magyar nő és anya. Gyermekai: Gizella, br. Kemény Ödönné; Berta, gróf Betlen Gézáné; Irma, gróf Triangi Assenzioné s számos unokák és rokonok gyászolják mindenekfelett az elhunytat. — Kovácsi Antal, kolozsvári főiskolánk érdemekben gazdag tanára és egyh. közig. jegyző f. évi jan. 6-án elhalálozott. Egyetlen gyermeke: Róza, Boros György th. tanár neje, kit a vesztesség a legfájdalmasabban érint. — Laborfalvi dr. Berde Áron, ny. egyet. tanár, egyh. főgondnok † jan. 25-én, 73-ik évében. Laborfalvi Berde Mózes benne a jó rokont, Szarvady Károlina a jó férjet, Berde Béla a jó édesapát vesztette. — Gálfi Sándor, geryeszegi jószágigazgató és egyh. tanácsos † jan. 28-án, 53 éves korában. Egyházáért és minden hazafias célért áldozó férfi és nemes barát volt. Dr. Gálffy Endre honvéd ezredorvos testvérét gyászolja benne. — Öz v. Gálffy Sándorné, szül. Ozsváth Amália † jan. 29-én, 72 éves korában Székely-Udvarhelyt. Néhai Gálffy Sándor ismert népköltőnek volt a neje. Gálffy Nella, Nagy Lajosné; Zsuzsa, Lehmann Róbertné; Juli, Ferenczi Gy.-né; Róza, Pálffy Károlyné és Kálmán a jó édes anyát fáljalják benne. — Elhunytak még közelebbről: Sala Sámuel, az egykor oly népes Sala-család utolsó férfi sarja Szováthon. Tudományos, tanult ember volt és főleg a szováthi ekklában sok jót tett, s annak iskola építésre egy szép nagy telket ajándékozott. — Ferenczy Eszter férje, Véber Sándor, állami főszámvevőszéki számvizsgáló. — Szentiványi

János, egyh. tanácsos leánykája Magda. — A közelmúlt idő veszteségei közt kell említenünk: Csekefalvi Török Áron, felső-rákosi pap és esperes, ki 46-ik évében hunyt el (jan. 31.) s 7 év óta viselt esperesi hivatalt és egyh. főtanácsi gyűléseinknek egyik ismert tagja volt. — Továbbá Csekefalvi Török Péter, ügyvéd és nyug. kir. járásbíró, Szamosujvárt, ki egyike volt legbuzgóbb egyh. tanácsosainknak, s ki gyermekeit — Gyula, nyug. honvéd kapitány; Árpád, kir. járásbíró; Ida, Farkas Viktorné; Béla, Irma, Bodor Sándorné; Anna, Csehy Sándorné; Aranka — bár nem egyházi központon élt, lelkes egyh. tagoknak nevelte, egyházi énekekre tanítva és házi istentiszteleteket tartva, s ki az egyházért sohasem késett anyagilag is áldozni s bár népes és terhes családja volt, a székely-kereszturi iskolának is a gyarapítására oly szép adománynyal járult. — S végül Gálfalvi Istvánt kire nézve most a következő adatokat kaptuk: Gálfalvi István, ürmösi nyug. lelkész, esperes, kinek elődei is 1607. óta szakadatlanul az egyház oltárai mellett szolgáltak, 1891. nov. 13-án, élte 85-ik évében elhunyt. A kereszturi iskolából mint iskola főnök választatott Ürmösré papnak, hol 1834-től—1890. april 20 ig, hivi általános szeretetében megmaradt, ekkor nyugalomba lépett. 1849—1858-ig volt F.-Fejér körjegyzője, azután néhány évig esperesje. Két fia: István haranglábi-, Sámuel sárdi lelkész és három férjezett leánya kísérte nov. 15-én sírjába Ürmösön, hol pihenni óhajtott. Az elhunytban Benczédi Gergely főisk. tanár kedves nagybátyját vesztette el. — Iszlai Márton, kolozsvári énektanárt érzékeny veszteség érte édes atyja Iszlai Ferencz halálában, ki febr. hó 11-én halt el Szentgericzen. — S csakugyan Szentgericzen halt el (jan. 24-én) főiskolánk egyik reményteljes ifja, Cseh Lajos, Cseh József egyh. tanácsos fia. — Csécs András, kir. járásbíró 53 éves korában † febr. 4-én Gyulafejervárt.

ARANYKÖNYV.

ADAKOZÁSOK A SZ-UDVARHELYT ÉPÍTENDŐ TEMPLOMRA.

(I. Közlemény.)

- 1.) Molnár Sándor Kolozsvárt 50 frt.
- 2.) Széll Géza gy. ivén Sz.-Kereszturon: Széll Géza 10 frt, Acher Dénes 40 kr., Benke Elek 50 kr., N. X. 20 kr., Belle Lászlóné 30 kr., együtt: **11 frt 40 kr.**
- 3.) Ferenczi Mózes gy. ivén Várfalváról: Nagy Ferencz 10 kr, Biró Róza 10 kr., Pálfi K. Mózes 20 kr., Pálfi K. Dániel 20 kr., Pálfi András 10 kr., Pálfi T. Mózes 10 kr., id. Fodor Zsigmond 10 kr., Pálfi Sz. Máté 10 kr., Vagyas János 10 kr., Pálfi J. Mózes 10 kr., Fodor A. Sámuel 10 kr., Weisz Márton 30 kr., Máté Teréz 20 kr., Máté Pepi 20 kr., Orosz Mózes 10 kr., Venczel Katalin 5 kr., ifj. Kádár András 10 kr., Nagy Juliánna 10 kr., Vagyas Máté 10 kr., Fogarasi János 20 kr., Szabó Ferencz 10 kr., Pálfi D. Dani 10 kr., Balla Ferencz 10 kr., Pálfi Ambrusné 10 kr., Csegezi Balázs 10 kr., B. Josika Pál 40 kr., Barla E. Simon 10 kr., Barla E. András 10 kr., Pálfi E. Zsigmond 10 kr., Vagyas Boldizsár 10 kr., Pálfi Roxant 10 kr., Vagyas Tamás 10 kr., Kis Sándor 10 kr., Nagy Zsiga 10 kr., Pálfi D. Lőrincz 10 kr., Tövisi Máté s neje 10 kr., Magurán Gyeráshin 20 kr., Székely Miklós és neje 20 kr., Nagy Mihály 20 kr., Vagyas Péter 10 kr., Vagyas Samu 10 kr., Pálfi V. János 10 kr., Pálfi Sz. Ferencz 10 kr., Pálfi Kristóf 20 kr., Fodor Balázs 10 kr., Váradi Tamás 10 kr., Korondi Pál 10 kr., Korondi György 10 kr., Orbok Anna 20 kr., Pálfi E. András 10 kr., Nagy A. Samu 10 kr., Pálfi Mórincz 10 kr., Pálfi G. Mózes 10 kr., Pálfi Benedek 20 kr., Csegezi Zsigmondné 20 kr., Pálfi E. Dénes 20 kr., id. Kádár András 20 kr., Pálfi K. Mózsi 10 kr., Fazakas Tamás 10 kr., Ferenczi Ferencz 25 kr., Ferenczi Ferenczné 25 kr., Ferenczi Jolán 25 kr., Ferenczi Mózes 50 kr. együtt: **9 frt.**
- 4.) Árkosi Béla gy. ivén Körmöczbányáról: Árkosi Béla 2 frt, Ürmösi Kálmán 1 frt, Baán Elemér 1 frt, együtt: **4 frt.**
- 5.) Pap Mózes gy. ivén Tordáról: Pap Mózes 15 frt, Pap Eszter, Velits Károlyné 5 frt, együtt: **20 frt.**
- 6.) Kriza Sándor gy. ivén N.-Ajtáról: Kriza Sándor 1 frt 50 kr., Bartha György 46 kr., Bartha Mózes 46 kr., alsó Németh Mózes 46 kr., Kádár Mihály 24 kr., Benedek András 18 kr., Péterfi Gyula 24 kr., id. Ferencz József 24 kr., Péterfi Lajos 24 kr., Szász János 18 kr., Németh János 46 kr., id. Kisgyörgy József 36 kr., Fekete Samunné 12 kr., Fazakas Sándor 24 kr., özv. Korodi Istvánné 24 kr., Simon József 24 kr., id. Keresztes József 18 kr., ifj. Benedek István 36 kr., Péter János 24 kr., együtt: **6 frt 66 kr.**
- 7.) Költő György gy. ivén N.-Ajtáról: ekklézsia 2 frt. Szentpáli Sándor 1 frt, Zoltán György 20 kr., Simon István 10 kr., Ferencz István 20 kr., Fekete Zsiga 10 kr., Balog István 10 kr., Bedő János 10 kr., Költő József 20 kr., Darkó Mózes 10 kr., id. Darkó György 10 kr., Dézsi Mihály 10 kr., Ifj. Dézsi Lajos 10 kr., Dézsi Sámuel 10 kr., ifj. Ferencz József 10 kr., alsz. Ferencz István 10 kr., Péterfi Sándorné 20 kr., Péterfi Sándor 30 kr., id. Kisgyörgy Dániel